

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2020-03-09

Diarienummer 0382/20

Handläggare

Sven Törnered

Telefon: 031-368 01 58

E-post: sven.tornered@stadshuset.goteborg.se

Remiss från Utbildningsdepartementet - Ökad kompetens om neuropsykiatriska svårigheter och sex och samlevnad i lärarutbildningarna (U2020/00176/UH)

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen:

Yttrande över remissen ”Ökad kompetens om neuropsykiatriska svårigheter och sex och samlevnad i lärarutbildningarna” (U2020/00176/UH) i enlighet med bilaga 5 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande översänds till Utbildningsdepartementet.

Sammanfattning

Göteborgs Stad har den 21 januari 2020 erhållit rubricerat ärende på remiss. Yttrandet ska vara Utbildningsdepartementet tillhanda senast den 22 april 2020.

I promemoria från Utbildningsdepartementet föreslås förändrade krav i:

- förskollärary-, grundlärary-, ämneslärary- och yrkesläraryexamen i syfte att säkerställa studenternas kompetens i fråga om neuropsykiatriska svårigheter. Detta efter att en rad rapporter har visat på behovet av ökad kompetens i förskolan och skolan i fråga om neuropsykiatriska svårigheter och det råder en bred enighet om att förskollärare och lärare bör få mer kompetens om detta.
- grundlärary-, ämneslärary- och yrkesläraryexamen i syfte att säkerställa studenternas kompetens kring frågor som rör identitet, sexualitet och samlevnad. Detta efter att en granskning av kunskapsområdet sex och samlevnad visar att många lärare tycker att det är svårt att undervisa om sex och samlevnad och att mer utbildning i frågorna behövs.

Examensmålen regleras i bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100).

Författningsändringarna föreslås träda ikraft den 1 januari 2021 och ska tillämpas första gången i fråga om utbildning som bedrivs och examina som utfärdas efter utgången av juni 2021.

Ärendet har varit remitterat till förskolenämnden, grundskolenämnden samt utbildningsnämnden.

Stadsledningskontoret föreslår att Göteborgs Stad tillstyrker förslagen i promemorian.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Stadsledningskontoret inte har funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur ekologisk dimension

Stadsledningskontoret inte har funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

Förslagen i promemorian innebär om de genomförs, att nytutexaminerade är bättre förberedda på att möta behoven hos barn och elever med neuropsykiatriska svårigheter och bedriva undervisning i sex och samlevnad. Därigenom kan förändringarna komma att bidra till en bättre efterlevnad av Sveriges internationella åtaganden, såsom FN:s konvention om barnets rättigheter och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Förändringarna kan också leda till att elever med neuropsykiatriska svårigheter upptäcks i högre utsträckning och därmed får en bättre utbildning än tidigare. Detta gäller i synnerhet flickor eftersom det finns statistik som tyder på att det kan finnas ett mörkertal i fråga om upptäckt av neuropsykiatriska svårigheter hos flickor.

En förbättrad undervisning i sex och samlevnad kan påverka jämställdheten och integrationen positivt.

Förskole-, grundskole- och utbildningsnämnden ser som skolhuvudmän positivt på att de nytutexaminerade ges bättre förutsättningar att möta de krav som yrkesverksamheten ställer. Stadsledningskontoret gör samma bedömning.

Bilagor

1. Ökad kompetens om neuropsykiatriska svårigheter och sex och samlevnad i lärarutbildningarna. Promemoria från Utbildningsdepartementet 20 januari 2020.
2. Yttrande från förskolenämnden den 25 mars 2020
3. Yttrande från grundskolenämnden den 18 mars 2020
4. Yttrande från utbildningsnämnden den 17 mars 2020
5. Stadsledningskontorets förslag till yttrande över remiss ”Ökad kompetens om neuropsykiatriska svårigheter och sex och samlevnad i lärarutbildningarna” (U202000176UH).

Ärendet

Göteborgs Stad har den 21 januari 2020 erhållit rubricerat ärende på remiss. Yttrandet ska vara Utbildningsdepartementet tillhanda senast den 22 april 2020.

Ärendet har varit remitterat till förskolenämnden, grundskolenämnden samt utbildningsnämnden.

Beskrivning av ärendet

I en sakpolitisk överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna framgår att lärarutbildningen ska reformeras. Som en del av detta ska kunskaper om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar ingå och sex- och samlevnadsundervisningen vara en obligatorisk del av lärarutbildningen.

Utbildningsdepartementet har med anledning av ovanstående begärt yttrande från Göteborgs Stad om en remiss om ”Ökad kompetens om neuropsykiatriska svårigheter och sex och samlevnad i lärarutbildningarna.”

Promemorians förslag

I promemoria från Utbildningsdepartementet föreslås förändrade krav i:

- förskolläraryrkes-, grundläraryrkes-, ämnesläraryrkes- och yrkesläraryrkesexamen i syfte att säkerställa studenternas kompetens i fråga om neuropsykiatriska svårigheter. Detta efter att en rad rapporter har visat på behovet av ökad kompetens i förskolan och skolan i fråga om neuropsykiatriska svårigheter och det råder en bred enighet om att förskollärare och lärare bör få mer kompetens om detta.
- grundläraryrkes-, ämnesläraryrkes- och yrkesläraryrkesexamen i syfte att säkerställa studenternas kompetens kring frågor som rör identitet, sexualitet och samlevnad. Detta efter att en granskning av kunskapsområdet sex och samlevnad visar att många lärare tycker att det är svårt att undervisa om sex och samlevnad och att mer utbildning i frågorna behövs.

Förskolläraryrkes-, grundläraryrkes-, ämnesläraryrkes- och yrkesläraryrkesexamen är yrkesexamina på grundnivå eller avancerad nivå. Examensmålen för dessa regleras i bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100).

Examensmålet att visa förmåga att identifiera och i samverkan med andra hantera specialpedagogiska behov som gäller för förskolläraryrkes-, grundläraryrkes-, ämnesläraryrkes- och yrkesläraryrkesexamen ska utvidgas för att säkerställa att detta även inbegriper specialpedagogiska behov hos barn eller elever med neuropsykiatriska svårigheter. Den tidigare skrivningen ”visa förmåga att identifiera och i samverkan med andra hantera specialpedagogiska behov” föreslås istället bli ”visa förmåga att identifiera och i samverkan med andra hantera specialpedagogiska behov, inbegripet specialpedagogiska behov hos elever med neuropsykiatriska svårigheter”.

Examensmålet att ”visa förmåga att kommunicera och reflektera kring frågor som rör identitet, sexualitet och samlevnad” som gäller för grundläraryrkesexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 4–6 ska införas även för grundläraryrkesexamen med inriktning mot arbete i fritidshem och med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3. Examensmålet ska även införas för ämnesläraryrkesexamen och yrkesläraryrkesexamen.

De som berörs av förslaget i Göteborgs stad är skolhuvudmännen, de studenter som avser att studera på berörda utbildningar samt barn, elever och deras familjer.

Förslagen bedöms i promemorian innebära att nyutexaminerade är bättre förberedda på att möta behoven hos barn och elever med neuropsykiatriska svårigheter och bedriva undervisning i sex och samlevnad. Förslagen bedöms därför vara positiva för skolhuvudmännen som ansvarar för utbildningen och för de nyutexaminerade eftersom dessa ges bättre förutsättningar att möta de krav som yrkesverksamheten ställer.

I promemorian bedöms förslagen innebära att behoven hos barn och elever med neuropsykiatriska svårigheter kommer att kunna mötas på ett bättre sätt, samt att elever får en bättre undervisning i sex och samlevnad vilket också kan påverka jämställdheten och integrationspolitiken positivt. Förslagen bedöms även komma att bidra till en bättre efterlevnad av Sveriges internationella åtaganden, såsom FN:s konvention om barnets rättigheter och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Vidare bedöms förändringarna särskilt leda till att fler flickor med neuropsykiatriska svårigheter upptäcks i högre utsträckning och därmed får en bättre utbildning än tidigare. Detta då det finns statistik som tyder på att det kan finnas ett mörkertal i fråga om upptäckt av neuropsykiatriska svårigheter hos flickor.

Förslagen innebär inte några nya skyldigheter för kommunerna eller bedöms få några negativa konsekvenser för kommunala skolhuvudmän. Förslagen bedöms därför inte ha några konsekvenser för den kommunala självstyrelsen.

Författningsändringarna föreslås träda ikraft den 1 januari 2021 och ska tillämpas första gången i fråga om utbildning som bedrivs och examina som utfärdas efter utgången av juni 2021.

Remissinstansernas yttranden

Förskolenämnden

Förskolenämnden tillstyrker förslaget till förändrade krav i förskolläraryrket, grundläraryrket, ämnesläraryrket och yrkesläraryrket i syfte att säkerställa studenternas kompetens i fråga om neuropsykiatriska svårigheter och därmed bättre kunna möta barn och elevers behov.

Grundskolenämnden

Grundskolenämnden tillstyrker förslagen i promemorian ”Ökad kompetens om neuropsykiatriska svårigheter och sex och samlevnad i lärarutbildningarna.”

Grundskolenämnden ställer sig positiv till remissens båda förslag och menar att det är särskilt positivt att man både betonar det rena kunskapsinhämtandet men också förmågan och färdigheten att praktiskt ta sig an de båda kunskapsområdena. Alla lärare behöver ta med sig specialpedagogiska glasögon in i den vanliga pedagogiken och lärare som arbetar med sex och samlevnad behöver träning i samtalsmetodik, leda diskussioner och delta i reflekterande övningar kopplade till identitet, sexualitet och samlevnad under lärarutbildningen.

Utbildningsnämnden

Utbildningsnämnden tillstyrker förslaget om ändring i högskoleförordningen (1993:100) enligt promemorian Utrikesdepartementet (2020) *Ökad kompetens om neuropsykiatriska svårigheter och sex och samlevnad i lärarutbildningarna*.

Utbildningsnämndens bedömning är att tillägget rörande barn och elever med neuropsykiatriska svårigheter är välkomnat då behoven hos barn och elever med neuropsykiatriska svårigheter kommer att kunna mötas på ett bättre sätt i förskolan och skolan, vilket är positivt både för barnen och eleverna samt deras familjer. Förvaltningens bedömning är att det nya examensmålet rörande sex- och samlevnadsundervisningen är ett steg på vägen för att ge lärare bättre förutsättningar att bedriva sex- och samlevnadsundervisning och på sikt öka kvaliteten i undervisningen.

Stadsledningskontorets bedömning

Stadsledningskontoret ser på positivt på de båda förslagen i promemorian och tillstyrker förändrade krav i förskolläraryrket, grundläraryrket, ämnesläraryrket och yrkesläraryrket.

Det är särskilt positivt att förslagen både betonar det rena kunskapsinhämtandet såväl som förmågan och färdigheten att praktiskt ta sig an de båda kunskapsområdena.

Tillägget rörande barn och elever med neuropsykiatriska svårigheter är välkommet då behoven hos barn och elever med neuropsykiatriska svårigheter kommer att kunna mötas på ett bättre sätt i förskola och skola.

Att examensmålet rörande sex- och samlevnadsundervisningen föreslås gälla för alla ovanstående examina och inte bara för grundläraryrket med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 4–6, är ett steg på vägen för att ge lärare bättre förutsättningar att bedriva sex- och samlevnadsundervisning och på sikt öka kvaliteten i undervisningen.

Lisbeth Nilsson

Eva Hessman

Direktör Velfärd och utbildning

Stadsdirektör

Regeringskansliet

Promemoria

2020-01-20

U2020/00176/UH

Utbildningsdepartementet
Universitets- och högskoleenheten

Ökad kompetens om neuropsykiatriska svårigheter och sex och samlevnad i lärarutbildningarna

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	4
1. Förslag till förordning om ändring i högskoleförordningen (1993:100).....	5
2. Ökad kompetens om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och sex och samlevnad – en del av reformeringen av lärarutbildningen .	18
3. Skolan behöver bli bättre på att möta barn och elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar	18
3.1 Alla barn och elever har rätt till en bra utbildning.....	19
3.2 Närmare om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och neuropsykiatriska svårigheter	20
3.3 Tidigare utredningsarbete.....	21
3.4 Andra insatser på området	22
4. Lärare behöver bli tryggare i att undervisa om sex och samlevnad	23
4.1 Kunskapsområdet sex och samlevnad	24
4.2 Andra insatser för att stärka sex- och samlevnadsundervisningen.....	25
5. Nuvarande reglering	27
5.1 Allmänna bestämmelser om examina och krav för examina	27
5.2 Förskolläraryrket, grundläraryrket, ämnesläraryrket och yrkesläraryrket.....	27
5.3 Lärarutbildningarna har flera gemensamma examensmål	28
6. Ett examensmål utvidgas i syfte att säkerställa kompetens om neuropsykiatriska svårigheter	29
7. Ett nytt examensmål införs i syfte att säkerställa kompetens om sex och samlevnad.....	31
8. Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.....	32
9. Konsekvenser	34
9.1 Berörda av regleringen.....	34
9.2 Konsekvenser för universitet och högskolor	34
9.3 Konsekvenser för skolhuvudmännen	34
9.4 Konsekvenser för studenter.....	34
9.5 Konsekvenser för barn, elever och deras familjer	35
9.6 Konsekvenser i fråga om jämställdhet mellan kvinnor och män och integrationspolitiska konsekvenser.....	35
9.7 Konsekvenser för Sveriges internationella åtaganden.....	36

9.8 Konsekvenser för den kommunala självstyrelsen.....	36
9.9 Konsekvenser för företag.....	36
9.10 Särskild hänsyn till små företag.....	36
Referenser	37

Sammanfattning

Denna promemoria har utarbetats inom Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet). En rad rapporter har visat på behovet av ökad kompetens i förskolan och skolan i fråga om neuropsykiatriska svårigheter och det råder en bred enighet om att förskollärare och lärare bör få mer kompetens om detta. För att bättre kunna möta behoven hos barn och elever med neuropsykiatriska svårigheter föreslås förändrade krav i förskolläraryrket, grundläraryrket, ämnesläraryrket och yrkesläraryrket i syfte att säkerställa studenternas kompetens i fråga om neuropsykiatriska svårigheter.

En granskning av kunskapsområdet sex och samlevnad visar att många lärare tycker att det är svårt att undervisa om sex och samlevnad och att mer utbildning i frågorna behövs. Det är av stor vikt att nyexaminerade lärare besitter en förmåga att reflektera och kommunicera kring frågor som rör identitet, sexualitet och samlevnad. I syfte att säkerställa studenternas kompetens i dessa frågor föreslås förändrade krav i grundläraryrket, ämnesläraryrket och yrkesläraryrket.

Examensmålen regleras i bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100). Förordningsändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2021 och ska tillämpas första gången i fråga om utbildning som bedrivs och examina som utfärdas efter utgången av juni 2021.

1. Förslag till förordning om ändring i högskoleförordningen (1993:100)

Härigenom föreskrivs att bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) ska ha följande lydelse.

-
1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2021.
  2. Förordningen tillämpas första gången i fråga om utbildning som bedrivs och förskolläraryrkes-, yrkesläraryrkes-, grundläraryrkes- och ämnesläraryrkesexamen som utfärdas efter utgången av juni 2021.
  3. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för utbildning som bedrivs och för förskolläraryrkes-, yrkesläraryrkes-, grundläraryrkes- och ämnesläraryrkesexamen som utfärdas före den 1 juli 2021.
  4. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om förskolläraryrkes-, yrkesläraryrkes-, grundläraryrkes- och ämnesläraryrkesexamen som utfärdas efter utgången av juni 2021, om den utbildning som examensbeviset omfattar har slutförts i sin helhet dessförinnan.
  5. Den som före den 1 juli 2021 har påbörjat en utbildning till en förskolläraryrkes-, yrkesläraryrkes-, grundläraryrkes- eller ämnesläraryrkesexamen enligt de äldre bestämmelserna har rätt att slutföra sin utbildning för att få en examen enligt de äldre bestämmelserna, dock längst till och med utgången av juni 2025 när det gäller yrkesläraryrkesexamen och längst till och med utgången av juni 2029 när det gäller förskolläraryrkes-, grundläraryrkes- och ämnesläraryrkesexamen.
  6. Den som före den 1 juli 2021 har antagits till en utbildning till en förskolläraryrkes-, yrkesläraryrkes-, grundläraryrkes- eller ämnesläraryrkesexamen enligt de äldre bestämmelserna men har fått anstånd till tid därefter med att påbörja utbildningen, ska anses ha antagits till en utbildning till en förskolläraryrkes-, yrkesläraryrkes-, grundläraryrkes- eller ämnesläraryrkesexamen enligt de nya bestämmelserna.

EXAMENSORDNING**4. Examensbeskrivningar****EXAMINA PÅ GRUNDNIVÅ****YRKESEXAMINA****Förskollärarexamen****Mål****Färdighet och förmåga**

För förskollärarexamen ska studenten

– visa fördjupad förmåga att möta barnens behov av omsorg och att skapa förutsättningar, inbegripet genom lek och skapande verksamhet, för alla barn att lära och utvecklas,

– visa förmåga att kritiskt och självständigt tillvarata, systematisera och reflektera över egna och andras erfarenheter samt relevanta forskningsresultat för att därigenom bidra till utvecklingen av yrkesverksamheten och kunskapsutvecklingen inom yrkesområdet,

– visa förmåga att tillämpa sådan förskoledidaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det förskolepedagogiska området och inom de ämnesområden som utbildningen avser samt för yrkesutövningen i övrigt,

– visa förmåga att ta till vara barns kunskaper och erfarenheter för att stimulera varje barns lärande och utveckling,

– visa förmåga att självständigt och tillsammans med andra planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning och den pedagogiska verksamheten i övrigt i syfte att på bästa sätt stimulera varje barns lärande och utveckling,

---

¹ Senaste lydelse 2019:161.

- visa förmåga att identifiera och i samverkan med andra hantera specialpedagogiska behov,
  - visa förmåga att observera, dokumentera och analysera barns allsidiga lärande och utveckling i förhållande till verksamhetens mål och informera och samarbeta med vårdnadshavare,
  - visa förmåga att kommunicera och förankra förskolans värdegrund, inbegripet de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingarna,
  - visa förmåga att förebygga och motverka diskriminering och annan kränkande behandling av barn,
  - visa förmåga att beakta, kommunicera och förankra ett jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv i den pedagogiska verksamheten,
  - visa kommunikativ förmåga i lyssnande, talande och skrivande till stöd för den pedagogiska verksamheten,
  - visa förmåga att säkert och kritiskt använda digitala verktyg i den pedagogiska verksamheten och att beakta betydelsen av olika mediers och digitala miljöers roll för denna, och
  - visa förmåga att i den pedagogiska verksamheten tillägna sig färdigheter som är värdefulla för yrkesutövningen.
-

Yrkeslärarexamen

Mål

Färdighet och förmåga

För yrkeslärarexamen ska studenten

- visa fördjupad förmåga att skapa förutsättningar för alla elever att lära och utvecklas,
- visa förmåga att kritiskt och självständigt tillvarata och reflektera över egna och andras erfarenheter samt relevanta forskningsresultat, för att därigenom bidra till utvecklingen av yrkesverksamheten och kunskapsutvecklingen inom yrkesområdet,
- visa förmåga att tillämpa sådan didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för yrkesutövningen i övrigt,
- visa förmåga att ta till vara elevers kunskaper och erfarenheter för att stimulera varje elevs lärande och utveckling,

- visa förmåga att självständigt och tillsammans med andra planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning och den pedagogiska verksamheten i övrigt i syfte att på bästa sätt stimulera varje elevs lärande och utveckling,
  - visa förmåga att identifiera och i samverkan med andra hantera specialpedagogiska behov,
  - visa förmåga att observera, dokumentera och analysera elevers lärande och utveckling i förhållande till verksamhetens mål och att informera och samarbeta med elever och deras vårdnadshavare,
  - visa förmåga att kommunicera och förankra skolans värdegrund, inbegripet de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingarna,
  - visa förmåga att förebygga och motverka diskriminering och annan kränkande behandling av elever,
  - visa förmåga att beakta, kommunicera och förankra ett jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv i den pedagogiska verksamheten,
  - visa kommunikativ förmåga i lyssnande, talande och skrivande till stöd för den pedagogiska verksamheten,
  - visa förmåga att säkert och kritiskt använda digitala verktyg i den pedagogiska verksamheten samt att beakta betydelsen av olika mediers och digitala miljöers roll för denna, och
  - visa förmåga att i den pedagogiska verksamheten utveckla färdigheter som är värdefulla för yrkesutövningen.
-

EXAMINA PÅ GRUNDNIVÅ ELLER AVANCERAD NIVÅ

Grundlärarexamen

Mål

Färdighet och förmåga

För grundlärarexamen med inriktning mot arbete i fritidshem ska studenten

- visa fördjupad förmåga att stimulera till lärande och utveckling genom att erbjuda barnen en meningsfull och innehållsrik fritid,
- visa förmåga att kritiskt och självständigt tillvarata, systematisera och reflektera över egna och andras erfarenheter samt relevanta forskningsresultat för att därigenom bidra till utvecklingen av yrkesverksamheten och kunskapsutvecklingen inom yrkesområdet, och

– visa förmåga att tillämpa sådan didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det fritidspedagogiska området och inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för yrkesutövningen i övrigt.

För grundlärarexamen med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3 och för grundlärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 4–6 ska studenten

– visa fördjupad förmåga att kritiskt och självständigt tillvarata, systematisera och reflektera över egna och andras erfarenheter samt relevanta forskningsresultat för att därigenom bidra till utvecklingen av yrkesverksamheten och kunskapsutvecklingen inom yrkesområdet, och

– visa förmåga att tillämpa sådan didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för yrkesutövningen i övrigt.

För grundlärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 4–6 ska studenten

– visa förmåga att kommunicera och reflektera kring frågor som rör identitet, sexualitet och samlevnad.

För grundlärarexamen ska studenten också

– visa fördjupad förmåga att skapa förutsättningar för alla elever att lära och utvecklas,

– visa förmåga att ta till vara elevers kunskaper och erfarenheter för att stimulera varje elevs lärande och utveckling,

– visa förmåga att självständigt och tillsammans med andra planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning och den pedagogiska verksamheten i övrigt i syfte att på bästa sätt stimulera varje elevs lärande och utveckling,

– visa förmåga att identifiera och i samverkan med andra hantera specialpedagogiska behov,

– visa förmåga att observera, dokumentera, analysera och bedöma elevers lärande och utveckling i förhållande till verksamhetens mål och informera och samarbeta med elever och deras vårdnadshavare,

– visa förmåga att kommunicera och förankra skolans värdegrund, inbegripet de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingarna,

– visa förmåga att förebygga och motverka diskriminering och annan kränkande behandling av elever,

– visa förmåga att beakta, kommunicera och förankra ett jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv i den pedagogiska verksamheten,

– visa kommunikativ förmåga i lyssnande, talande och skrivande till stöd för den pedagogiska verksamheten,

– visa förmåga att säkert och kritiskt använda digitala verktyg i den pedagogiska verksamheten och att beakta betydelsen av olika mediers och digitala miljöers roll för denna, och

- visa förmåga att i den pedagogiska verksamheten tillägna sig färdigheter som är värdefulla för yrkesutövningen.

Ämneslärarexamen

Mål

Färdighet och förmåga

För ämneslärarexamen ska studenten

- visa fördjupad förmåga att skapa förutsättningar för alla elever att lära och utvecklas,
  - visa fördjupad förmåga att kritiskt och självständigt tillvarata, systematisera och reflektera över egna och andras erfarenheter samt relevanta forskningsresultat för att därigenom bidra till utvecklingen av yrkesverksamheten och kunskapsutvecklingen inom ämnen, ämnesområden och ämnesdidaktik,
  - visa förmåga att ta till vara elevers kunskaper och erfarenheter för att stimulera varje elevs lärande och utveckling,
  - visa förmåga att tillämpa sådan didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för den verksamhet i övrigt som utbildningen avser,
  - visa förmåga att självständigt och tillsammans med andra planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning och den pedagogiska verksamheten i övrigt i syfte att på bästa sätt stimulera varje elevs lärande och utveckling,
  - visa förmåga att identifiera och i samverkan med andra hantera specialpedagogiska behov,
  - visa förmåga att observera, dokumentera och analysera elevers lärande och utveckling i förhållande till verksamhetens mål och att informera och samarbeta med elever och deras vårdnadshavare,
  - visa förmåga att kommunicera och förankra skolans värdegrund, inbegripet de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingarna,
  - visa förmåga att förebygga och motverka diskriminering och annan kränkande behandling av elever,
  - visa förmåga att beakta, kommunicera och förankra ett jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv i den pedagogiska verksamheten,
  - visa kommunikativ förmåga i lyssnande, talande och skrivande till stöd för den pedagogiska verksamheten,

- visa förmåga att säkert och kritiskt använda digitala verktyg i den pedagogiska verksamheten och att beakta betydelsen av olika mediers och digitala miljöers roll för denna, och
  - visa förmåga att i den pedagogiska verksamheten utveckla färdigheter som är värdefulla för yrkesutövningen.
-

Föreslagen lydelse

EXAMENSORDNING

-----

4. Examensbeskrivningar

EXAMINA PÅ GRUNDNIVÅ

YRKESEXAMINA

Förskollärarexamen

Mål

Färdighet och förmåga

För förskollärarexamen ska studenten

– visa fördjupad förmåga att möta barnens behov av omsorg och att skapa förutsättningar, inbegripet genom lek och skapande verksamhet, för alla barn att lära och utvecklas,

– visa förmåga att kritiskt och självständigt tillvarata, systematisera och reflektera över egna och andras erfarenheter samt relevanta forskningsresultat för att därigenom bidra till utvecklingen av yrkesverksamheten och kunskapsutvecklingen inom yrkesområdet,

– visa förmåga att tillämpa sådan förskoledidaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det förskolepedagogiska området och inom de ämnesområden som utbildningen avser samt för yrkesutövningen i övrigt,

– visa förmåga att ta till vara barns kunskaper och erfarenheter för att stimulera varje barns lärande och utveckling,

– visa förmåga att självständigt och tillsammans med andra planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning och den pedagogiska verksamheten i övrigt i syfte att på bästa sätt stimulera varje barns lärande och utveckling,

- visa förmåga att identifiera och i samverkan med andra hantera specialpedagogiska behov, *inbegripet specialpedagogiska behov hos barn med neuropsykiatriska svårigheter*,
  - visa förmåga att observera, dokumentera och analysera barns allsidiga lärande och utveckling i förhållande till verksamhetens mål och informera och samarbeta med vårdnadshavare,
  - visa förmåga att kommunicera och förankra förskolans värdegrund, inbegripet de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingarna,
  - visa förmåga att förebygga och motverka diskriminering och annan kränkande behandling av barn,
  - visa förmåga att beakta, kommunicera och förankra ett jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv i den pedagogiska verksamheten,
  - visa kommunikativ förmåga i lyssnande, talande och skrivande till stöd för den pedagogiska verksamheten,
  - visa förmåga att säkert och kritiskt använda digitala verktyg i den pedagogiska verksamheten och att beakta betydelsen av olika mediers och digitala miljöers roll för denna, och
  - visa förmåga att i den pedagogiska verksamheten tillägna sig färdigheter som är värdefulla för yrkesutövningen.
-

Yrkeslärarexamen

Mål

Färdighet och förmåga

För yrkeslärarexamen ska studenten

- visa fördjupad förmåga att skapa förutsättningar för alla elever att lära och utvecklas,
- visa förmåga att kritiskt och självständigt tillvarata och reflektera över egna och andras erfarenheter samt relevanta forskningsresultat, för att därigenom bidra till utvecklingen av yrkesverksamheten och kunskapsutvecklingen inom yrkesområdet,
- visa förmåga att tillämpa sådan didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för yrkesutövningen i övrigt,
- visa förmåga att ta till vara elevers kunskaper och erfarenheter för att stimulera varje elevs lärande och utveckling,

- visa förmåga att självständigt och tillsammans med andra planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning och den pedagogiska verksamheten i övrigt i syfte att på bästa sätt stimulera varje elevs lärande och utveckling,
- visa förmåga att identifiera och i samverkan med andra hantera specialpedagogiska behov, *inbegripet specialpedagogiska behov hos elever med neuropsykiatriska svårigheter,*
- visa förmåga att observera, dokumentera och analysera elevers lärande och utveckling i förhållande till verksamhetens mål och att informera och samarbeta med elever och deras vårdnadshavare,
- visa förmåga att kommunicera och förankra skolans värdegrund, inbegripet de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingarna,
- visa förmåga att förebygga och motverka diskriminering och annan kränkande behandling av elever,
- visa förmåga att beakta, kommunicera och förankra ett jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv i den pedagogiska verksamheten,
- *visa förmåga att kommunicera och reflektera kring frågor som rör identitet, sexualitet och samlevnad,*
- visa kommunikativ förmåga i lyssnande, talande och skrivande till stöd för den pedagogiska verksamheten,
- visa förmåga att säkert och kritiskt använda digitala verktyg i den pedagogiska verksamheten samt att beakta betydelsen av olika mediers och digitala miljöers roll för denna, och
- visa förmåga att i den pedagogiska verksamheten utveckla färdigheter som är värdefulla för yrkesutövningen.

EXAMINA PÅ GRUNDNIVÅ ELLER AVANCERAD NIVÅ

Grundlärarexamen

Mål

Färdighet och förmåga

För grundlärarexamen med inriktning mot arbete i fritidshem ska studenten

- visa fördjupad förmåga att stimulera till lärande och utveckling genom att erbjuda barnen en meningsfull och innehållsrik fritid,

- visa förmåga att kritiskt och självständigt tillvarata, systematisera och reflektera över egna och andras erfarenheter samt relevanta forskningsresultat för att därigenom bidra till utvecklingen av yrkesverksamheten och kunskapsutvecklingen inom yrkesområdet, och
- visa förmåga att tillämpa sådan didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det fritidspedagogiska området och inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för yrkesutövningen i övrigt.

För grundlärarexamen med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3 och för grundlärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 4–6 ska studenten

- visa fördjupad förmåga att kritiskt och självständigt tillvarata, systematisera och reflektera över egna och andras erfarenheter samt relevanta forskningsresultat för att därigenom bidra till utvecklingen av yrkesverksamheten och kunskapsutvecklingen inom yrkesområdet, och
- visa förmåga att tillämpa sådan didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för yrkesutövningen i övrigt.

För grundlärarexamen ska studenten också

- visa fördjupad förmåga att skapa förutsättningar för alla elever att lära och utvecklas,
- visa förmåga att ta till vara elevers kunskaper och erfarenheter för att stimulera varje elevs lärande och utveckling,
- visa förmåga att självständigt och tillsammans med andra planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning och den pedagogiska verksamheten i övrigt i syfte att på bästa sätt stimulera varje elevs lärande och utveckling,
- visa förmåga att identifiera och i samverkan med andra hantera specialpedagogiska behov, *inbegripet specialpedagogiska behov hos elever med neuropsykiatriska svårigheter,*
- visa förmåga att observera, dokumentera, analysera och bedöma elevers lärande och utveckling i förhållande till verksamhetens mål och informera och samarbeta med elever och deras vårdnadshavare,
- visa förmåga att kommunicera och förankra skolans värdegrund, inbegripet de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingarna,
- visa förmåga att förebygga och motverka diskriminering och annan kränkande behandling av elever,
- visa förmåga att beakta, kommunicera och förankra ett jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv i den pedagogiska verksamheten,
- *visa förmåga att kommunicera och reflektera kring frågor som rör identitet, sexualitet och samlevnad,*
- visa kommunikativ förmåga i lyssnande, talande och skrivande till stöd för den pedagogiska verksamheten,

- visa förmåga att säkert och kritiskt använda digitala verktyg i den pedagogiska verksamheten och att beakta betydelsen av olika mediers och digitala miljöers roll för denna, och
- visa förmåga att i den pedagogiska verksamheten tillägna sig färdigheter som är värdefulla för yrkesutövningen.

Ämneslärarexamen

Mål

Färdighet och förmåga

För ämneslärarexamen ska studenten

- visa fördjupad förmåga att skapa förutsättningar för alla elever att lära och utvecklas,
- visa fördjupad förmåga att kritiskt och självständigt tillvarata, systematisera och reflektera över egna och andras erfarenheter samt relevanta forskningsresultat för att därigenom bidra till utvecklingen av yrkesverksamheten och kunskapsutvecklingen inom ämnen, ämnesområden och ämnesdidaktik,
- visa förmåga att ta till vara elevers kunskaper och erfarenheter för att stimulera varje elevs lärande och utveckling,
- visa förmåga att tillämpa sådan didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för den verksamhet i övrigt som utbildningen avser,
- visa förmåga att självständigt och tillsammans med andra planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning och den pedagogiska verksamheten i övrigt i syfte att på bästa sätt stimulera varje elevs lärande och utveckling,
- visa förmåga att identifiera och i samverkan med andra hantera specialpedagogiska behov, *inbegripet specialpedagogiska behov hos elever med neuropsykiatriska svårigheter*,
- visa förmåga att observera, dokumentera och analysera elevers lärande och utveckling i förhållande till verksamhetens mål och att informera och samarbeta med elever och deras vårdnadshavare,
- visa förmåga att kommunicera och förankra skolans värdegrund, inbegripet de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingarna,
- visa förmåga att förebygga och motverka diskriminering och annan kränkande behandling av elever,

- visa förmåga att beakta, kommunicera och förankra ett jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv i den pedagogiska verksamheten,
  - *visa förmåga att kommunicera och reflektera kring frågor som rör identitet, sexualitet och samlevnad,*
  - visa kommunikativ förmåga i lyssnande, talande och skrivande till stöd för den pedagogiska verksamheten,
  - visa förmåga att säkert och kritiskt använda digitala verktyg i den pedagogiska verksamheten och att beakta betydelsen av olika mediers och digitala miljöers roll för denna, och
  - visa förmåga att i den pedagogiska verksamheten utveckla färdigheter som är värdefulla för yrkesutövningen.
-

2. Ökad kompetens om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och sex och samlevnad – en del av reformeringen av lärarutbildningen

Denna remisspromemoria har tagits fram med anledning av den sakpolitiska överenskommelsen mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna. Av punkt 56 i överenskommelsen framgår att lärarutbildningen ska reformeras och som en del av det ska sex- och samlevnadsundervisning vara en obligatorisk del av lärarutbildningen liksom kunskaper om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Promemorian innehåller förslag som syftar till att uppnå detta. Avsnitt tre i promemorian behandlar ökad kompetens vad gäller neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och avsnitt fyra avser ökad kompetens vad gäller sex och samlevnad. Övriga delar av punkt 56 Reformera lärarutbildningen omfattas inte av denna promemoria. Utbildningsdepartementet har gett två utredare i uppdrag att lämna förslag på åtgärder för ökad kvalitet i lärarutbildningen samt åtgärder för att underlätta för fler att bli lärare (U2019/03432/UH). Uppdraget ska slutredovisas senast den 31 mars 2020.

3. Skolan behöver bli bättre på att möta barn och elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar

Skolan är avgörande för det svenska samhällsbygget. Huvudprioriteringarna för regeringens politik är att höja kunskapsresultaten och öka likvärdigheten i skolan. Alla barn och elever ska ges förutsättningar att pröva och utveckla sin förmåga och sina kunskaper till sin fulla potential oberoende av till exempel sociala och ekonomiska förhållanden, ålder, kön och funktionsnedsättning. För att öka likvärdigheten och undanröja hinder för barn och elevers lärande krävs tidiga och effektiva stödinsatser. Det förutsätter att lärare har rätt kompetens.

Under lång tid har det publicerats rapporter om behov av ökad kompetens i skolan i fråga om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Av Skolinspektionens granskning från 2014 av skolsituationen för elever med Attention deficit hyperactivity disorder (adhd) i årskurs 7 och 8 framgår att det finns brister i utredningarna och uppföljningarna av elevernas kunskapsutveckling samt att undervisningen och den övriga skolmiljön inte är anpassade till elevens behov (Skolinspektionen 2014). Specialpedagogiska skolmyndigheten konstaterar i sin årsredovisning för 2015 att det under en längre tid funnits en tydlig trend av att antalet rådgivningsuppdrag som rör neuropsykiatriska funktionsnedsättningar ökar. Myndigheten tolkar denna trend som att skolan

är mer observant och har en vilja att bli bättre på att hantera pedagogiska utmaningar som kommer av neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (Specialpedagogiska skolmyndigheten 2015). Av Barnombudsmannens rapport Respekt framgår att barn med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar önskar att vuxna i deras närhet hade en större kunskap om deras funktionsnedsättning. Av rapporten framgår också att FN:s barnrättskommitté i sina senaste rekommendationer till Sverige uttryckt en oro över att föräldrar och professionella inte är tillräckligt informerade och utbildade när det gäller dessa barns särskilda behov (Barnombudsmannen 2016). I en undersökning gjord bland skolpersonal 2017 svarar en mycket låg andel av respondenterna att deras utbildning förberett dem för arbetet med elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (Karolinska institutet 2018). Av en undersökning gjord bland ett urval experter från lärosäten, representanter för berörda myndigheter, intresseorganisationer och skolchefer framgår att kompetens om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar är särskilt viktigt hos speciallärare och specialpedagoger men att det behövs en ökad kompetens hos alla förskollärare och lärare (se vidare avsnitt 3.2).

3.1 Alla barn och elever har rätt till en bra utbildning

Alla barn och elever har rätt till en likvärdig utbildning av hög kvalitet där de får lära och utvecklas. I utbildningen inom skolväsendet ska enligt skollagen (2010:800) hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. Elever som till följd av en funktionsnedsättning har svårt att uppfylla de kunskapskrav eller kravnivåer som finns ska ges stöd som syftar till att så långt som möjligt motverka funktionsnedsättningens konsekvenser. Elever som lätt når de kunskapskrav som minst ska uppnås eller de kravnivåer som gäller ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling (1 kap. 4, 8 och 9 §§ och 3 kap. 2 § skollagen).

Elever i behov av stöd ska få stödinsatser för att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås eller de kravnivåer som gäller. Bestämmelser om extra anpassningar och särskilt stöd finns i 3 kap. skollagen.

Krav på en tillgänglig utbildning finns, förutom i skollagen och i läroplanen för varje skolform, även i bland annat arbetsmiljölagstiftningen och diskrimineringslagen (2008:567). Bestämmelserna i svensk rätt om barns och elevers rätt till utbildning har utformats mot bakgrund av Sveriges internationella åtaganden på området, såsom FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

3.2 Närmare om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och neuropsykiatriska svårigheter

Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar är ett samlingsbegrepp för olika diagnoser som till exempel autismspektrumtillstånd, adhd och Tourettes syndrom. Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar kännetecknas bland annat av olika kognitiva utmaningar, som språkanvändning och förståelse, själv- och emotionsreglering, handlingsplanering, kontroll och flexibilitet, motorisk koordinering, social medvetenhet och förståelse av helhet och sammanhang. Detta hänger bland annat ihop med neurologisk mognad och funktion, vilket kan skapa situationsövergripande funktionsnedsättningar i vardagen (Karolinska institutet 2018). Baserat på siffror från den psykiatriska diagnosmanualen DSM-5 från 2013 görs bedömningen att drygt fem procent av alla barn och ungdomar i Sverige har någon form av neuropsykiatrisk funktionsnedsättning. Det innebär i princip att en till två elever i varje klass kan ha en eller flera neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Därtill finns också många barn och elever med liknande utvecklingsrelaterade svårigheter och som kan misstänkas ha en neuropsykiatrisk bakgrund. Deras behov av stöd har mycket gemensamt med behoven hos barn och elever som fått en neuropsykiatrisk diagnos. Det är dock svårt att exakt uppskatta hur stor den gruppen är. Uttrycket neuropsykiatriska svårigheter används när båda dessa grupper avses (Utbildningsdepartementet 2017).

Flickor och kvinnor med neuropsykiatrisk problematik upptäcks generellt sett senare än pojkar och män. Till exempel upptäcks adhd senare bland flickor och kvinnor, vilket kan bero på att symtomen vid adhd skiljer sig åt mellan könen (Socialstyrelsen 2019). Även om andelen flickor med adhd under senare år ökat kan flickor ofta missas eller feldiagnosticeras, varför behovet av ökad kompetens i fråga om flickor med till exempel koncentrationssvårigheter är stort (Utbildningsdepartementet 2017). I Specialpedagogiska skolmyndighetens årsredovisning från 2013 framhåller myndigheten att

de har en betydande överrepresentation av pojkar i de enskilda rådgivningsuppdragen och att det fortfarande kan finnas ett mörkertal bland flickor (Specialpedagogiska skolmyndigheten 2013). 2018 var andelen rådgivningsuppdrag för neuropsykiatriska funktionsnedsättningar för flickor 15 procent, andelen pojkar 57 procent och andelen blandade grupper 28 procent (Specialpedagogiska skolmyndigheten 2018).

3.3 Tidigare utredningsarbete

2014 beslutade den dåvarande utbildningsministern Jan Björklund att uppdraga åt professor Anders Gustavsson att biträda Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) i fråga om viss specialpedagogisk kompetens. I uppdraget ingick bland annat att analysera skolväsendets behov av ökad kompetens när det gäller neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (U2014/1259/SAM). Baserat på bland annat en undersökning gjord bland ett urval experter från lärosäten, representanter för berörda myndigheter, intresseorganisationer och skolchefer lämnade utredningen framförallt förslag vad gäller speciallärare och specialpedagoger, då dessa är de centrala aktörerna för det specialpedagogiska arbetet i förskolan och skolan och därmed särskilt viktiga för barn och elever med funktionsnedsättningar och neuropsykiatriska svårigheter. Utredaren såg också behov av att höja den allmänna kompetensen om funktionsnedsättningar och neuropsykiatriska svårigheter hos förskollärare och lärare då dessa möter barnen och eleverna dagligen.

I mars 2017 remitterade Utbildningsdepartementet promemorian Specialpedagogisk kompetens i fråga om neuropsykiatriska svårigheter (U2017/01365/UH). Promemorian var baserad på det underlag Anders Gustavsson tagit fram inom ramen för sitt uppdrag. I promemorian lämnades förslag till ändringar i examensbeskrivningarna för speciallärarexamen och specialpedagogexamen. För speciallärarexamen föreslogs två nya examensmål och att ett examensmål skulle justeras. För specialpedagogexamen föreslogs två nya examensmål. Ändringarna syftade främst till att säkra att framtida speciallärare och specialpedagoger ska få en fördjupad och breddad kompetens dels i fråga om funktionsnedsättningar och neuropsykiatriska svårigheter, dels i förskolans och skolans behov av att anpassa lärmiljön för dessa barn och elever.

De flesta instanser välkomnade förslagen i promemorian, men flera instanser hade invändningar mot att det totala antalet examensmål ökade och att inget togs bort från utbildningarna. Flera instanser uppgav också att det inom

ramen för utbildningarna inte skulle vara möjligt för studenten att uppnå *fördjupade kunskaper*. Mot bakgrund av remissinstansernas kritik justerades några av examensmålen, från att studenten ska uppvisa *fördjupade kunskaper* till *kunskaper*. Regeringen beslutade om de nya examensmålen den 16 november 2017 och de nya bestämmelserna trädde i kraft den 3 juli 2018.

I ovan nämnda ärende lyfte många remissinstanser vikten av att även övriga lärare i förskolan och skolan har kompetens om neuropsykiatriska svårigheter, däribland Skolinspektionen, Karolinska institutet, Barnombudsmannen, Karlstads universitet, Orsa kommun och Norrköpings kommun. Järfälla kommun framhöll att de såg ett behov av att övriga lärarutbildningar ska ge grundläggande kompetens om neuropsykiatriska svårigheter och Specialpedagogiska skolmyndigheten framhöll att man bör överväga att även förtydliga examensmålen för övriga lärarutbildningar. I samband med regeringens beslut att införa nya examensmål för speciallärarexamen och specialpedagogexamen framförde regeringen att alla lärarstudenter på sikt ska utbildas om neuropsykiatriska svårigheter (Utbildningsdepartementet 2017b).

3.4 Andra insatser på området

De senaste åren har regeringen gjort flera insatser för att förstärka elevhälsan och höja den specialpedagogiska kompetensen i svensk skola. Regeringen har bland annat tillfört medel för att utöka antalet utbildningsplatser på speciallärar- och specialpedagogutbildningarna och satsat på att utbilda fler speciallärare genom fortbildningsinsatsen Lärarlyftet II.

I syfte att stärka den generella specialpedagogiska kompetensen i grundskolan initierade regeringen 2015 fortbildningsinsatsen Specialpedagogik för lärande (U2015/05783/S, U2018/03106/S). Skolverket och Specialpedagogiska skolmyndigheten ansvarar för insatsen och hittills har satsningen omfattat omkring 18 000 deltagare, nästan 2 000 handledare och 570 huvudmän. I budgetpropositionen för 2020 föreslår regeringen att medel avsätts dels för att förlänga satsningen, dels för att vidga den till att även omfatta skolformerna förskola, förskoleklass, gymnasieskola och kommunal vuxenutbildning (prop. 2019/20:1, utg.omr. 16, avsnitt 3.6). Den 19 december 2019 beslutade regeringen om en förlängning och utvidgning av uppdraget (U2019/04371/S).

2013 initierade Specialpedagogiska skolmyndigheten ett utvecklingsarbete med fokus på neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Arbetet resulterade bland annat i ett studiepaket, som vänder sig till personer som möter barn och elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar i sitt pedagogiska arbete, från förskola till gymnasieskola. Innehållet är även överförbart till arbetet med andra barn och elever med uppmärksamhets- och samspelesvårigheter. Över 100 000 personer har använt/besökt studiepaketet sedan det lanserades 2016. Under 2018 genomfördes en produktutveckling av stödmaterialet. Specialpedagogiska skolmyndigheten arbetar för närvarande med att ytterligare förstärka den vetenskapliga grunden av studiepaketet.

4. Lärare behöver bli tryggare i att undervisa om sex och samlevnad

Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter samt kunskap om sex och samlevnad är prioriterade frågor för regeringen. Alla elever har rätt till en bra undervisning i sex och samlevnad. En sex- och samlevnadsundervisning av hög kvalitet kräver belysning av olika perspektiv, där elever görs delaktiga och lärare har rätt kompetens att undervisa i kunskapsområdet. Sexuella trakasserier och annan kränkande behandling i skolan hindrar elever från att ha likvärdiga möjligheter att lära och utvecklas. Skolan har en viktig roll i att bidra till att skapa en samtyckeskultur, där sex bygger på frivillighet och sexuella trakasserier inte normaliseras. Svensk rätt och regeringens arbete på området har sin grund i Sveriges internationella åtaganden, såsom FN:s internationella konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, FN:s konvention om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor och FN:s konvention om barnets rättigheter.

På uppdrag av regeringen genomförde Skolinspektionen 2017 en granskning av sex- och samlevnadsundervisningen i grundskolan, grundsärskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan (Skolinspektionen 2018). I jämförelse med tidigare studier visade granskningen att undervisningen är bredare i dag och bedrivs mer ämnesintegrerat. Samtidigt visade också granskningen att det finns ett stort behov av kompetensutveckling hos lärarna, till exempel vad gäller normmedvetenhet, HBTQ-frågor och förmåga att hantera kontroversiella frågor i undervisningen. Lärare känner sig ofta obekväma med själva området sex och samlevnad och tycker det är svårt att hantera laddade diskussioner som kan strida mot skolans värdegrund. Granskningen visade också att undervisningen i vissa fall begränsas till faktakunskaper om sex och samlevnad, och att det ofta saknas möjlig-

heter för elever att reflektera över sexualitet, identitet och normer. Skolinspektionen menar att det finns en risk att bristande kompetens hos lärare kan leda till att elever inte får kunskaper inom hela det område som rymms inom begreppet och att eleverna inte får utveckla ett förhållningssätt till frågor som rör sexualitet, identitet och relationer som stämmer överens med skolans värdegrund.

Att det finns utvecklingsbehov i delar av sex- och samlevnadsundervisningen framgår också av Folkhälsomyndighetens enkätstudie bland unga i åldern 16–29 år från 2015 (Folkhälsomyndigheten 2017). Studien visar på att unga upplever att skolorna i stor utsträckning förmedlar kunskap om kroppen men att undervisningen ger för lite kunskaper om genus, relationer och jämställdhet. Utifrån resultaten i studien framhåller Folkhälsomyndigheten skolan som en viktig arena för att vidareutveckla det främjande och förebyggande arbetet inom sexuell och reproduktiv hälsa. Myndigheten betonar att lärare behöver få kunskaper om området i sin grundutbildning och att det behöver vara en del av den återkommande kompetensutvecklingen. Folkhälsomyndigheten lyfter även i en senare rapport om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter i Sverige 2017 att lärarna behöver få mer kompetens på området och att lärarutbildningarna måste rusta lärarna för arbetet. Rapporten innehåller resultatet från befolkningsundersökningen SRHR2017 (Folkhälsomyndigheten 2019). Av en kartläggning av kursplaner inom lärarutbildningarna från 2016 framgår att kunskapsområdet sex och samlevnad varierar i omfattning mellan utbildningarna. Flera lärosäten har kursplaner med ett omfattande innehåll som rör kunskapsområdet sexualitet och samlevnad, medan andra lärosäten har kursplaner med ett betydligt mer begränsat innehåll (Andersson, I., Liljefors Persson, B., Olsson, H., 2016).

4.1 Kunskapsområdet sex och samlevnad

Sex och samlevnad är inget enskilt ämne utan är ett ämnesövergripande kunskapsområde som ska integreras i undervisningen i olika ämnen. Olika aspekter av sex och samlevnad ingår i kurs- och ämnesplaner. Kunskapsområdet är brett och omfattar olika perspektiv. Begrepp som till exempel identitet, relationer, sexualitet, kön, könsmönster, normer, jämställdhet, lust och sexuell hälsa finns i flera kurs- och ämnesplaner. Då kunskapsområdet ska tas upp inom flera olika ämnen och kurser berör det många lärare. Förutom det konkreta innehållet i kurs- och ämnesplaner har alla lärare i skolans värdegrundsarbete ett ansvar för frågor som knyter an till kunskapsområdet

såsom normer, rättigheter och jämställdhet. En viktig del av värdegrundsarbetet är att motverka sexuella trakasserier och andra kränkningar. Av läroplanerna för de obligatoriska skolformerna framgår att rektor har ett särskilt ansvar för att sex och samlevnad integreras i undervisningen i olika ämnen (SKOLFS 2010:37, SKOLFS 2010:250, SKOLFS 2010:251 och SKOLFS 2010:255). Av läroplanen för både gymnasieskolan och gymnasiesärskolan framgår att rektor har ett särskilt ansvar för att eleverna får kunskaper om sex och samlevnad (SKOLFS 2011:144 och SKOLFS 2013:148).

Skolverket har tagit fram information och stödmaterial om hur sex och samlevnad kan integreras i undervisningen och hur skolor bör arbeta med frågorna. Enligt Skolverket kan området ses bestå av tre delar som alla ska bidra till ett helhetsperspektiv. Ämnesintegrering och ämnesövergripande arbete utgör basen för arbetet, där varje lärare ansvarar och leder arbetet inom respektive ämne. Vardagsarbetet och att fånga frågan i flykten beskrivs som den andra viktiga delen av skolans arbete. Här handlar det dels om att fånga upp aktuella frågor i omvärlden och ge eleverna tillfälle att diskutera existentiella frågor som kön, sexualitet och relationer, dels om att skolan snabbt agerar om det förekommer hot, trakasserier eller andra kränkningar. Den tredje delen av arbetet är enskilda lektioner eller temadagar, då eleverna ges möjlighet att diskutera frågor som ingår i kunskapsområdet (Skolverket 2019).

Utöver fördjupande material om hur kunskapsområdet kan integreras i olika ämnen erbjuder Skolverket också olika kompetensutvecklingsinsatser i syfte att få lärare att bli bättre och säkrare i sin undervisning om sex och samlevnad.

4.2 Andra insatser för att stärka sex- och samlevnadsundervisningen

De senaste åren har regeringen gjort flera insatser för att stärka sex- och samlevnadsundervisningen i skolan. Mot bakgrund av bland annat #metoo-upproppen hösten 2017 satsade regeringen i 2018 års vårandringsproposition 50 miljoner kronor på kompetensutvecklingsinsatser via Skolverket. Av dessa medel fördelades 20 miljoner kronor till bättre sex- och samlevnadsundervisning och arbetet mot kränkande behandling i skolan och 20 miljoner kronor till organisationer i civilsamhället som erbjuder kompetensutveckling till skolpersonal. Därutöver fördelades 10 miljoner kronor till organisationer i civilsamhället för utåtriktade kompetensutvecklande insatser för en bättre arbetsmiljö för eleverna, med fokus på arbetet mot sexuella trakasserier.

Mot bakgrund av bland annat Skolinspektionens granskning av kunskapsområdet gav regeringen i juli 2018 Skolverket i uppdrag att analysera om och vid behov föreslå hur undervisningen i kunskapsområdet sex och samlevnad i det obligatoriska skolväsendet, gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och vuxenutbildningen bättre kan stödjas genom förtydliganden i läroplanerna för skolformerna. Uppdraget syftade till att stärka kvaliteten och likvärdigheten i sex- och samlevnadsundervisningen. I uppdraget skulle Skolverket särskilt beakta att frågor om hedersrelaterat våld och förtryck, samtycke och pornografi omfattas av sex- och samlevnadsundervisningen. Uppdraget redovisades till Regeringskansliet i maj 2019 och Skolverkets förslag till ändringar i läroplanerna bereds för närvarande i Regeringskansliet (U2019/02204/S).

Regeringen har även genomfört andra åtgärder för att stärka arbetet med den sexuella och reproduktiva hälsan. Bland annat har regeringen, genom Riksförbundet för sexuell upplysning (RFSU), genomfört satsningar på sexualupplysning på olika språk och sexualupplysning för nyanlända. Regeringen gav vidare 2016 i uppdrag till Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor att i samverkan med den webbaserade ungdomsmottagningen UMO ta fram och sprida en digital plattform med information om hälsa och jämställdhet med fokus på sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter riktad till nyanlända och asylsökande barn och ungdomar. Uppdraget resulterade i youmo.se. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor tog 2017 fram en vägledning, Youmo i praktiken, med syfte att stödja vuxna som arbetar med barn och unga i hur de kan samtala om frågorna på youmo.se på ett normkritiskt och inkluderande sätt. Under 2018 fick myndigheten ett tilläggsuppdrag att förstärka informationsinsatserna gällande hedersrelaterat våld och förtryck, inklusive könsstämpning, sexuellt våld, sexuella trakasserier och lagstiftning på området. I augusti 2019 gav regeringen Folkhälsomyndigheten i uppdrag att utarbeta en nationell strategi för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter. Grundläggande för strategin ska vara en god, jämställd och jämlik sexuell och reproduktiv hälsa i hela befolkningen. Särskilt fokus bör bland annat riktas mot att stärka unga personers steg in i ett positivt sexualliv. Uppdraget ska redovisas senast den 30 september 2020.

5. Nuvarande reglering

5.1 Allmänna bestämmelser om examina och krav för examina

Högskoleutbildning ska enligt högskolelagen (1992:1434) ges på tre nivåer: grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå. För varje nivå finns i högskolelagen övergripande krav på utbildningen (1 kap. 7–9 a §§). Omfattningen av utbildningen anges i högskolepoäng där heltidsstudier under ett normalt studieår om 40 veckor motsvarar 60 högskolepoäng (6 kap. 2 § högskoleförordningen [1993:100]).

Examina ska avläggas på grundnivå, avancerad nivå eller forskarnivå (1 kap. 10 a § högskolelagen). Av examensordningen framgår att examina på grundnivå och avancerad nivå utgörs av generella examina, konstnärliga examina och yrkesexamina. Utifrån de krav som finns på utbildning på respektive nivå i 1 kap. högskolelagen anges i en examensbeskrivning för varje examen vilka krav som ska uppfyllas för examen (6 kap. 5 § högskoleförordningen). Examensbeskrivningarna är samlade i examensordningen i bilaga 2 till högskoleförordningen.²

5.2 Förskolläraryrkes-, grundläraryrkes-, ämnesläraryrkes- och yrkesläraryrkesexamen

Förskolläraryrkes-, grundläraryrkes-, ämnesläraryrkes- och yrkesläraryrkesexamen är yrkesexamina på grundnivå eller avancerad nivå. Grundläraryrkesexamen ges med tre inriktningar: grundläraryrkesexamen med inriktning mot arbete i fritidshem, grundläraryrkesexamen med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3 och grundläraryrkesexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 4–6. Ämnesläraryrkesexamen ges med två inriktningar: ämnesläraryrkesexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9 och ämnesläraryrkesexamen med inriktning mot arbete i gymnasieskolan.

I examensbeskrivningen för respektive läraryrkesexamen framgår vilka krav som ska uppfyllas för examen. Omfattningen av examen anges i antal högskolepoäng. För samtliga läraryrkesexamina anges också vilka områden som ska ingå i utbildningen och hur många poäng varje område ska omfatta. Gemensamt för samtliga läraryrkesexamina är att det för examen krävs att utbildningen omfattar en utbildningsvetenskaplig kärna om 60 högskolepoäng och verksamhetsförlagd utbildning om 30 högskolepoäng. Det anges också ett övergripande mål för utbildningen och därefter examensmål uppdelade i tre

---

² Examina som får utfärdas av Försvårshögskolan och Sveriges lantbruksuniversitet regleras i förordningen (2007:1164) för Försvårshögskolan respektive i förordningen (1993:221) för Sveriges lantbruksuniversitet.

kategorier: kunskap och förståelse, färdighet och förmåga samt värderingsförmåga och förhållningssätt. För förskollärary-, grundlärary- och ämnesläraryexamen finns också krav på ett examensarbete.

I den utbildningsvetenskapliga kärnan i lärarutbildningarna ingår centrala och generella kunskaper för förskollärare och lärare (prop. 2009/10:89 s. 35 ff.). Områden som ingår i den utbildningsvetenskapliga kärnan är exempelvis förskolans och skolans värdegrund, läroplansteori och didaktik, utveckling, lärande och specialpedagogik och sociala relationer, konflikthantering och ledarskap (examensordningen, bilaga 2 till högskoleförordningen).

5.3 Lärarutbildningarna har flera gemensamma examensmål

Lärarutbildningarna har flera gemensamma examensmål. Vissa skillnader i utformningen av målen finns dock. När det gäller barns och elevers utveckling och lärande finns det till exempel för förskollärary-, grundlärary- och yrkesläraryexamen mål om att studenten ska visa sådan kunskap om barns eller barns och ungdomars utveckling, lärande, behov och förutsättningar som krävs för yrkesutövningen. Motsvarande examensmål finns för ämnesläraryexamen. För förskolläraryexamen ska studenten också visa fördjupad förmåga att möta barnens behov av omsorg och att skapa förutsättningar, inbegripet genom lek och skapande verksamhet, för alla barn att lära och utvecklas. Motsvarande examensmål finns för grundlärary-, ämneslärary- och yrkesläraryexamen där studenten ska visa fördjupad förmåga att skapa förutsättningar för alla elever att lära och utvecklas. För samtliga läraryexamina ska studenten också visa förmåga att identifiera och i samverkan med andra hantera specialpedagogiska behov.

I samtliga läraryexamina ingår också att studenten ska visa förmåga att kommunicera och förankra förskolan eller skolans värdegrund, inbegripet de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingarna. Studenten ska också visa förmåga att förebygga och motverka diskriminering och annan kränkande behandling av barn eller elever samt visa förmåga att beakta, kommunicera och förankra ett jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv i den pedagogiska verksamheten. För grundläraryexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 4–6 ska studenten också visa förmåga att kommunicera och reflektera kring frågor som rör identitet, sexualitet och samlevnad (examensordningen, bilaga 2 till högskoleförordningen).

6. Ett examensmål utvidgas i syfte att säkerställa kompetens om neuropsykiatriska svårigheter

Förslag: Examensmålet att visa förmåga att identifiera och i samverkan med andra hantera specialpedagogiska behov som gäller för förskolläraryrket, grundläraryrket, ämnesläraryrket och yrkesläraryrket ska utvidgas för att säkerställa att detta även inbegriper specialpedagogiska behov hos barn eller elever med neuropsykiatriska svårigheter.

Skälen för förslaget

Som nämnts uppskattas drygt fem procent av barn och ungdomar i Sverige ha någon form av neuropsykiatrisk funktionsnedsättning. Det innebär att en till två elever i varje klass kan ha en eller flera neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Därtill finns det också barn och elever med liknande svårigheter, som kan misstänkas ha en neuropsykiatrisk bakgrund, och som också kan behöva specialpedagogiska insatser. En rad rapporter och studier har visat på behovet av ökad kompetens i skolan i fråga om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och det råder bred enighet om att förskollärare och lärare bör få mer kompetens om detta. Kompetens i fråga om neuropsykiatriska svårigheter behöver därför tillföras förskolan och skolan genom förändrade krav i utbildningarna till förskollärare och lärare. Förskollärare och lärare behöver dels ha en förståelse om vad olika neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och liknande svårigheter innebär och kunna identifiera vilka typer av specialpedagogiska behov som barn och elever med sådana svårigheter kan ha i förskolan respektive skolan. Exempelvis uppmärksammas pojkar med misstänkt adhd oftare än flickor med samma problematik. Därtill behöver förskollärare och lärare kunna hantera dessa behov, i samverkan med bland annat speciallärare och specialpedagoger, för att på så sätt bättre anpassa lärmiljön och undervisningen för dessa barn och elever.

Under rubriken "Färdighet och förmåga" i examensbeskrivningen för förskolläraryrket och samtliga lärarexamina anges i dag att studenten ska *visa förmåga att identifiera och i samverkan med andra hantera specialpedagogiska behov*. För att säkerställa att studenterna vid examen också besitter en förmåga att identifiera och i samverkan med andra hantera specialpedagogiska behov hos barn och elever med neuropsykiatriska svårigheter bör ett tillägg göras av examensmålen i examensordningen för förskolläraryrket, grundläraryrket, ämnesläraryrket samt yrkesläraryrket. Det nya examensmålet blir då: *visa förmåga att identifiera och i samverkan med andra hantera specialpedagogiska behov, inbegripet*

*specialpedagogiska behov hos elever med neuropsykiatriska svårigheter.*³ Det utökade examensmålet innebär ett ökat fokus på neuropsykiatriska svårigheter inom utbildningarna och ökade krav på vad studenten ska uppnå för examen. Kompletteringen av examensmålet placeras under ”Färdighet och förmåga” då det är viktigt att de blivande förskollärarna och lärarna inte endast får en vetenskaplig grund i området, utan också de konkreta färdigheter och förmågor som krävs för den kommande yrkesutövningen. De föreslagna förändringarna i utbildningarna bedöms leda till att studenterna i högre grad är förberedda för att möta barn och elever med neuropsykiatriska svårigheter och därmed också göra studenterna bättre rustade för den kommande yrkesverksamheten.

Det åligger varje lärosäte att besluta om sina utbildningars närmare innehåll och utformning, inklusive hur målen ska examineras. För att uppnå examensmålet har lärosätena möjlighet att beakta följande vid utformningen och genomförandet av utbildningarna. För att studenterna ska ha möjlighet att nå förmågan att kunna identifiera specialpedagogiska behov hos barn eller elever med neuropsykiatriska svårigheter kan de dels behöva ha en förståelse för vad olika neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och liknande svårigheter innebär, för såväl flickor som pojkar, kvinnor som män, och kunna identifiera vilka typer av specialpedagogiska behov som barn och elever med sådana svårigheter kan ha i förskolan respektive skolan. För att studenterna också ska kunna uppnå en förmåga att hantera uppkomna specialpedagogiska behov i samverkan med andra kan det vara betydelsefullt att undervisningen riktar in sig på hur den pedagogiska, fysiska och sociala lärmiljön kan anpassas för att underlätta för barn och elever med neuropsykiatriska svårigheter. I dessa delar kan det vara centralt att belysa vikten av ett främjande och förebyggande arbete för att skapa tillgängliga lärmiljöer samt hur förskollärare och lärare kan organisera och hantera arbetet tillsammans med speciallärare och specialpedagoger. När det gäller förmågan att hantera specialpedagogiska behov kan det också vara viktigt att studenterna tränas i bemötande och förhållningssätt gentemot barnen och eleverna samt att anpassa undervisningen utifrån de olika ålderskategorierna som studenterna ska arbeta med.

---

³ För förskollärarexamen blir det fullständiga examensmålet *visa förmåga att identifiera och i samverkan med andra hantera specialpedagogiska behov, inbegripet specialpedagogiska behov hos barn med neuropsykiatriska svårigheter.*

7. Ett nytt examensmål införs i syfte att säkerställa kompetens om sex och samlevnad

Förslag: Examensmålet att visa förmåga att kommunicera och reflektera kring frågor som rör identitet, sexualitet och samlevnad som gäller för grundlärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 4–6 ska införas även för grundlärarexamen med inriktning mot arbete i fritidshem och med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3. Examensmålet ska även införas för ämneslärarexamen och yrkeslärarexamen.

Skälen för förslaget

Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter samt kunskap om sex och samlevnad är prioriterade frågor för regeringen. Alla elever har rätt till en bra undervisning i sex och samlevnad. En sex- och samlevnadsundervisning av hög kvalitet kräver belysning av olika perspektiv, där elever görs delaktiga och där lärare har rätt kompetens att undervisa i kunskapsområdet. Skolinspektionens granskning av kunskapsområdet visar att undervisningen numera bedrivs ämnesintegrerat på de flesta skolor. Trots det anser många lärare att det är svårt att undervisa om sex och samlevnad och att mer utbildning i frågorna behövs. Skolinspektionen menar att det finns en risk att bristande kompetens hos lärare kan leda till att elever inte får utveckla ett förhållnings-sätt till frågor som rör identitet, sexualitet och relationer och som stämmer överens med skolans värdegrund. Kompetens i fråga om sex och samlevnad behöver därför tillföras skolan genom förändrade krav i utbildningarna till grundlärare, yrkeslärare och ämneslärare.

Det är av stor vikt att nyexaminerade lärare har en grundläggande kompetens om kunskapsområdet och besitter en förmåga att både reflektera och kommunicera kring dessa frågor. I dag är det endast grundlärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 4–6 som har ett särskilt examensmål som rör sex och samlevnad. Examensmålet lyder att studenten ska *visa förmåga att kommunicera och reflektera kring frågor som rör identitet, sexualitet och samlevnad*. För att säkerställa att samtliga blivande lärare utvecklar en förmåga att kunna kommunicera och reflektera kring frågor som rör identitet, sexualitet och samlevnad bör ett likalydande examensmål som det som i dag ingår i grundlärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 4–6 införas i samtliga inriktningar av grundlärarexamen, samtliga inriktningar av ämneslärarexamen och i yrkeslärarexamen. Det är centralt att målet placeras

under ”Färdighet och förmåga” då det är viktigt att studenterna inte endast besitter faktakunskaper om sex och samlevnad, utan också kan uppvisa en förmåga att från olika perspektiv både reflektera och kommunicera kring frågorna. På så sätt ökar möjligheterna att undervisningen i skolan inte endast begränsas till lärande om faktakunskaper om sex och samlevnad utan att eleverna också ges möjlighet att diskutera och reflektera över frågor som rör identitet, sexualitet och samlevnad. Förslaget bedöms leda till att studenterna i högre grad är förberedda för att bedriva en sex- och samlevnadsundervisning av hög kvalitet och därmed också är mer förberedda för den kommande yrkesverksamheten.

Det finns i dag redan andra mål i lärarutbildningarna som delvis knyter an till begrepp som omfattas av kunskapsområdet sex och samlevnad. Till exempel att studenten ska visa förmåga att kommunicera och förankra skolans värdegrund, visa förmåga att beakta, kommunicera och förankra ett jämställdhetsperspektiv i den pedagogiska verksamheten samt visa förmåga att förebygga och motverka diskriminering och annan kränkande behandling av elever. Det åligger varje lärosäte att besluta om sina utbildningars närmare innehåll och utformning, inklusive hur målen ska examineras. För att uppnå examensmålet har lärosätena möjlighet att beakta följande vid utformningen och genomförandet av utbildningarna. För att studenterna ska ha möjlighet att nå målet är det centralt att studenterna undervisas och tränas i hur frågorna kan integreras i specifika undervisningsämnen. Det kan också vara viktigt att utbildningen fokuserar på hur frågor om identitet, sexualitet och samlevnad kan integreras i skolans värdegrundsarbete. För att studenten ska uppnå examensmålet kan det till exempel också vara viktigt att studenten får träna i samtalsmetodik och att leda diskussioner om frågorna samt delta i reflekterande övningar kopplade till frågor om identitet, sexualitet och samlevnad.

8. Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Förslag: Ändringarna i högskoleförordningen ska träda i kraft den 1 januari 2021 och ska tillämpas första gången i fråga om utbildning som bedrivs och examina som utfärdas efter utgången av juni 2021.

Äldre bestämmelser ska gälla för utbildning som bedrivs och för examina som utfärdas före den 1 juli 2021. Äldre bestämmelser ska också gälla i fråga om examina som utfärdas efter utgången av juni 2021, om den utbildning som examensbeviset omfattar har slutförts i sin helhet dessförinnan.

Den som före den 1 juli 2021 har påbörjat en utbildning till förskollärare, yrkeslärare, grundlärare eller ämneslärare enligt de äldre bestämmelserna ska ha rätt att slutföra sin utbildning för att få en examen enligt de äldre bestämmelserna, dock längst till och med utgången av juni 2025 när det gäller yrkeslärarexamen och längst till och med utgången av juni 2029 när det gäller förskolläraryrkes-, grundläraryrkes- och ämnesläraryrkesexamen.

Den som före den 1 juli 2021 har antagits till en utbildning till förskollärare yrkeslärare, grundlärare eller ämneslärare enligt de äldre bestämmelserna men har fått anstånd till tid därefter med att påbörja utbildningen, ska anses ha antagits till en utbildning för att få en examen enligt de nya bestämmelserna.

Skälen för förslaget

De föreslagna ändringarna i examensbeskrivningen för förskolläraryrkes-, yrkesläraryrkes-, grundläraryrkes- och ämnesläraryrkesexamen bör träda i kraft så snart som möjligt. Innan ändringarna kan börja tillämpas behöver de universitet, högskolor och enskilda utbildningsanordnare som i dag erbjuder utbildning till förskolläraryrkes-, yrkesläraryrkes-, grundläraryrkes- eller ämnesläraryrkesexamen få tid att anpassa utbildningen. Mot denna bakgrund föreslås att de nya bestämmelserna bör träda i kraft den 1 januari 2021 och tillämpas första gången i fråga om utbildning som bedrivs och examina som utfärdas efter utgången av juni 2021. De äldre bestämmelserna bör gälla för utbildning som bedrivs och för examina som utfärdas före den 1 juli 2021. Äldre bestämmelser bör också gälla i fråga om examina som utfärdas efter utgången av juni 2021, om den utbildning som examensbeviset omfattar har slutförts i sin helhet dessförinnan.

De studenter som före den 1 juli 2021 har påbörjat sin utbildning enligt de äldre bestämmelserna bör ha rätt att slutföra sin utbildning för att få en examen enligt de äldre bestämmelserna. Detta bör gälla längst till och med en viss tid beroende på utbildningens längd.

Det bedöms rimligt att de nya examensmålen ska gälla för alla studenter som påbörjar sin utbildning efter utgången av juni 2021. De studenter som dessförinnan har antagits till en utbildning enligt de äldre bestämmelserna men har fått anstånd till tid därefter med att påbörja utbildningen bör anses ha antagits till en utbildning enligt de nya bestämmelserna.

9. Konsekvenser

9.1 Berörda av regleringen

Universitet och högskolor med tillstånd att utfärda förskollärary-, grundlärary-, ämneslärary-, och yrkesläraryexamen berörs av förslagen. Vidare berörs skolhuvudmännen, de studenter som avser att studera på berörda utbildningar samt barn, elever och deras familjer.

9.2 Konsekvenser för universitet och högskolor

För de universitet och högskolor med tillstånd att utfärda förskollärary-, grundlärary-, ämneslärary-, och yrkesläraryexamen kommer förslaget att innebära ett visst arbete med att anpassa utbildningen efter de nya examensmålen. Förslagen kan vidare komma att innebära ett ökat behov av fortbildning eller kompetensutveckling för de högskolelärare som utbildar blivande förskollärare och lärare. Förändringarna bedöms kunna genomföras inom ramen för lärosätenas nuvarande anslag.

9.3 Konsekvenser för skolhuvudmännen

Förslagen bedöms innebära att nyutexaminerade förskollärare och lärare är bättre förbereda på att möta behoven hos barn och elever med neuropsykiatriska svårigheter. Förslagen bedöms också innebära att nyutexaminerade lärare är bättre förberedda för att bedriva undervisning i sex och samlevnad. Förslagen bedöms därför vara positiva för skolhuvudmännen som ansvarar för utbildningen. Förslagen bedöms inte medföra några ökade kostnader för huvudmännen. Förslagen påverkar inte läraryförsörjningen i övrigt.

9.4 Konsekvenser för studenter

Förslagen innebär att studenter på förskollärary-, grundlärary-, ämneslärary- och yrkesläraryutbildningarna får en ökad kompetens i fråga om neuropsykiatriska svårigheter under utbildningen. Förslagen innebär därmed också ökade krav på vad studenten ska uppnå för respektive examen. Ändringarna bedöms bidra till att studenter som får examen ges bättre förutsättningar att möta de krav som yrkesverksamheten ställer. Förslagen påverkar inte utbildningarnas längd. Bedömningen är att studenternas anställningsbarhet påverkas positivt.

Förslagen innebär att studenter på utbildningar som leder till grundläraryexamen med inriktning mot arbete i fritidshem, grundläraryexamen med

inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3, ämneslärarexamen och yrkeslärarexamen får en ökad kompetens att undervisa i frågor som ingår i kunskapsområdet sex och samlevnad. Förslagen innebär därmed också ökade krav på vad studenten ska uppnå för respektive examen. Ändringarna bedöms bidra till att studenterna som får examen ges bättre förutsättningar att möta de krav som yrkesverksamheten ställer. Förslagen påverkar inte utbildningarnas längd. Bedömningen är att studenternas anställningsbarhet påverkas positivt.

9.5 Konsekvenser för barn, elever och deras familjer

Förslagen innebär att behoven hos barn och elever med neuropsykiatriska svårigheter kommer att kunna mötas på ett bättre sätt, vilket är positivt för barnen, eleverna och deras familjer. Förslagen bedöms också innebära att elever får en bättre undervisning i sex och samlevnad, vilket är positivt för eleverna.

Förslagen i promemorian bedöms inte medföra några negativa konsekvenser för barnen, eleverna och deras familjer.

9.6 Konsekvenser i fråga om jämställdhet mellan kvinnor och män och integrationspolitiska konsekvenser

Förslagen om ökad kompetens i fråga om neuropsykiatriska svårigheter bland blivande förskollärare och lärare bedöms påverka både pojkar och flickor positivt. Då det finns statistik som tyder på att det kan finnas ett mörkertal i fråga om upptäckt av neuropsykiatriska svårigheter hos flickor (se avsnitt 3.2) kan förändringarna särskilt leda till att fler flickor med neuropsykiatriska svårigheter upptäcks i högre utsträckning och därmed får en bättre utbildning än tidigare. Förslagen om ökad kompetens i fråga om neuropsykiatriska svårigheter bedöms inte ha några konsekvenser för integrationspolitiken.

Förslagen om ökad kompetens i sex och samlevnad bedöms påverka jämställdheten positivt. Förslagen om ökad kompetens i sex och samlevnad bedöms också kunna påverka integrationspolitiken positivt. En förbättrad kompetens hos blivande lärare i frågor om sex och samlevnad bedöms kunna leda till att nyanlända elever får ökad kunskap om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter i Sverige.

9.7 Konsekvenser för Sveriges internationella åtaganden

Förslagen bedöms komma att bidra till en bättre efterlevnad av Sveriges internationella åtaganden, såsom FN:s konvention om barnets rättigheter och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Förslagen bedöms inte ha några konsekvenser i övrigt för Sveriges internationella åtaganden.

9.8 Konsekvenser för den kommunala självstyrelsen

Förslagen innebär inte några nya skyldigheter för kommunerna eller bedöms få några negativa konsekvenser för kommunala skolhuvudmän (se även avsnitt 9.3). Förslagen bedöms därför inte ha några konsekvenser för den kommunala självstyrelsen.

9.9 Konsekvenser för företag

Förslagen bedöms inte medföra att tidsåtgång eller administrativa kostnader ökar. Förslagen bedöms inte medföra andra kostnader eller förändringar. Förslagen bedöms inte ha någon påverkan på konkurrensförhållandena för företagen. Förslagen bedöms inte få någon övrig påverkan på företagen. För konsekvenser för skolhuvudmän som är företag, se avsnitt 9.3.

9.10 Särskild hänsyn till små företag

Förslagen påverkar inte regleringen om vilka förskollärare och lärare skolhuvudmännen får anställa eller låta undervisa vid förskolan eller skolan. Det behöver därför inte tas någon särskild hänsyn till små företag vid reglernas utformning.

Referenser

- Andersson, I., Liljefors Persson, B., Olsson, H., (2016). *En kartläggning av kursplaner som relaterar till kunskapsområdet sexualitet och samlevnad i svensk lärarutbildning 2016. Med särskilt fokus på hiv, sexuellt överförbara sjukdomar (STI) och SRHR.*
- Barnombudsmannen (2016). *Respekt - Barn med funktionsnedsättning om samhällets stöd.*
- Folkhälsomyndigheten (2017). *Sexualitet och hälsa bland unga i Sverige UngKAB15 – en studie om kunskap, attityder och beteende bland unga 16–29 år.*
- Folkhälsomyndigheten (2019) *Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) i Sverige 2017. Resultat från befolkningsundersökningen SRHR2017.*
- Karolinska institutet (2018). *Inkluderingsarbete för barn och ungdomar vid svenska skolor: en kartläggning bland 4778 anställda vid 68 skolor. Rapport 2018-04-16.*
- Skolinspektionen (2014). *Skolsituationen för elever i grundskolan med diagnos inom ADHD. Rapport nr. 2014:9.*
- Skolinspektionen (2018). *Sex- och samlevnadsundervisning. Tematisk kvalitetsgranskning 2018.*
- Skolverket (2019). *Sex- och samlevnadsundervisning – en introduktion. Jämställdhet, sexualitet och relationer i läroplanerna. Informationsmaterial 2019.*
- Socialstyrelsen (2019). *Behov av nationella kunskapsstöd inom området neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Behovs- och problemanalys avseende god vård.*
- Specialpedagogiska skolmyndigheten (2013). *Årsredovisning 2013.*
- Specialpedagogiska skolmyndigheten (2015). *Årsredovisning 2015.*
- Specialpedagogiska skolmyndigheten (2018). *Årsredovisning 2018.*
- Utbildningsdepartementet (2017). *Specialpedagogisk kompetens i fråga om neuropsykiatriska svårigheter. Promemoria 2017-03-22.*

Utbildningsdepartementet (2017b). *Bättre skolgång för barn med behov av särskilt stöd*. Pressmeddelande 2017-11-16.

Förskolenämnden

Sammanträdesdatum 2020-03-25

Yttrande över remiss, ökad kompetens om neuropsykiatriska svårigheter och sex och samlevnad i lärarutbildningarna

§ 67, N608-0338/20

Beslut

1. Förskolenämnden tillstyrker förslaget till förändrade krav i förskolläraryrket, grundläraryrket, ämnesläraryrket och yrkesläraryrket i syfte att säkerställa studenternas kompetens i fråga om neuropsykiatriska svårigheter och därmed bättre kunna möta barn och elevers behov.
2. Förskolenämnden översänder förvaltningens tjänsteutlåtande som eget yttrande till stadsledningskontoret.

Handling

Förvaltningens tjänsteutlåtande daterat 9 mars 2020.

Yttrande

Jessica Blixt (D) och Simon Engström (D) antecknar som yttrande en skrivelse daterad 25 mars 2020, protokollsbilaga 1.

Protokollsutdrag skickas till

Kommunstyrelsen

Vid protokollet

Sekreterare

Jenny Bergsman

Rätt utdraget ur protokoll intygar:

Amanda Larsson, chef juridik och ärendehantering

Justering av protokollet har tillkännagivits genom anslag på kommunens anslagstavla

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2020-03-09

Diarienummer: N608-0338/20

Handläggare

Bente Tuff

Telefon: 0707-801 800

E-post: bente.tuff@forskola.goteborg.se

Tjänsteutlåtande, svar på remiss ökad kompetens om neuropsykiatriska svårigheter och sex och samlevnad i lärarutbildningarna

Förslag till beslut

1. Förskolenämnden tillstyrker förslaget till förändrade krav i förskolläraryrket, grundläraryrket, ämnesläraryrket och yrkesläraryrket i syfte att säkerställa studenternas kompetens i fråga om neuropsykiatriska svårigheter och därmed bättre kunna möta barn och elevers behov.
2. Förskolenämnden översänder förvaltningens tjänsteutlåtande som eget yttrande till stadsledningskontoret.

Sammanfattning

Denna promemoria har utarbetats inom Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet). En rad rapporter har visat på behovet av ökad kompetens i förskolan och skolan i fråga om neuropsykiatriska svårigheter och det råder en bred enighet om att förskollärare och lärare bör få mer kompetens på detta området. För att bättre kunna möta behoven hos barn och elever med neuropsykiatriska svårigheter, föreslås förändrade krav i förskolläraryrket, grundläraryrket, ämnesläraryrket och yrkesläraryrket i syfte att säkerställa studenternas kompetens i fråga om neuropsykiatriska svårigheter.

Förslaget är att ett examensmål utvidgas i syfte att säkerställa kompetens om neuropsykiatriska svårigheter. Det föreslagna examensmålet är utvidgat för att säkerställa att detta även inbegriper specialpedagogiska behov hos barn eller elever med neuropsykiatriska svårigheter.

De förändringar i examensmålen föreslår om undervisningen i sex och samlevnad gäller inte förskolläraryrket. Förskoleförvaltningen avstår yttrande i denna fråga.

Examensmålen regleras i bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100).

Förordningsändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2021 och ska tillämpas första gången i fråga om utbildning som bedrivs och examina som utfärdas efter utgången av juni 2021.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Förvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur ekologisk dimension

Förvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

Barnkonventionen

Förskoleförvaltningen bedömer att förslagen till ändrade krav i förskolläraryrket, grundläraryrket, ämnesläraryrket och yrkesläraryrket ligger i linje med barnkonventionens artiklar. Syftet att säkerställa studenternas kompetens i fråga om neuropsykiatriska svårigheter och därmed bättre kunna möta barn och elevers behov, är viktiga färdigheter och förmågor som krävs för den kommande yrkesutövningen.

Bilaga

Remiss från Utbildningsdepartementet - Ökad kompetens om neuropsykiatriska svårigheter och sex och samlevnad i lärarutbildningarna (U2020/00176/UH)

Elisabet Nord
Förvaltningsdirektör

Grundskolenämnden

Sammanträdesdatum 2020-03-18

Yttrande till kommunstyrelsen över Utbildningsdepartementets promemoria om ökad kompetens om neuropsykiatriska svårigheter och sex och samlevnad i lärarutbildningarna

§ 59, N609-0359/20

Ärendet

Kommunstyrelsen har begärt grundskolenämndens yttrande över Utbildningsdepartementets promemoria om förändrade examensmål i lärarutbildningen. Som en del av dessa ska kunskaper om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar liksom sex- och samlevnadsundervisningen vara en obligatorisk del av lärarutbildningen.

Handlingar

Tjänsteutlåtande daterat 2020-02-18.

Yttrande från (D) daterat 2020-03-18, protokollsbilaga 6.

Förvaltningen föreslår att nämnden tillstyrker förslagen i remissen och översänder förvaltningens tjänsteutlåtande som eget yttrande till kommunstyrelsen.

Beslut

1. Grundskolenämnden tillstyrker förslagen i promemorian ”Ökad kompetens om neuropsykiatriska svårigheter och sex och samlevnad i lärarutbildningarna.”
2. Grundskolenämnden översänder förvaltningens tjänsteutlåtande som eget yttrande till kommunstyrelsen.

Expedieras

Kommunstyrelsen

Dag för justering

2020-03-25

Vid protokollet

Sekreterare

Åke Ström

Ordförande

Justerare

Helene Odenjung (L)

Bosse Parbring (MP)

Rätt utdraget intygar i tjänsten:

Gill Bengtsson
Registrator

Tjänsteutlåtande
Utfärdat 2020-02-18
Diarienummer N609-0359/20

Handläggare
Marie Moulaison
Telefon: 0705-932092
E-post: marie.moulaison@grundskola.goteborg.se

Yttrande till kommunstyrelsen över Utbildningsdepartementets promemoria om ökad kompetens om neuropsykiatriska svårigheter och sex och samlevnad i lärarutbildningarna

Förslag till beslut

I grundskolenämnden

1. Grundskolenämnden tillstyrker förslagen i remissen ”Ökad kompetens om neuropsykiatriska svårigheter och sex och samlevnad i lärarutbildningarna.”
2. Grundskolenämnden översänder förvaltningens tjänsteutlåtande som eget yttrande till kommunstyrelsen.

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har begärt grundskolenämndens yttrande över Utbildningsdepartementets promemoria om förändrade examensmål i lärarutbildningen. I en sakpolitisk överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna framgår att lärarutbildningen ska reformeras. Som en del av detta ska kunskaper om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar liksom sex- och samlevnadsundervisningen vara en obligatorisk del av lärarutbildningen. Remissen innehåller förslag som syftar till att uppnå detta. Förvaltningen ställer sig positiv till remissens förslag där både teoretisk kunskap och praktiska färdigheter och förmågor betonas.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Remissens förslag gäller förslag till förändringar inom lärarutbildningen. Det innebär att kommunernas och skolhuvudmännens ekonomiska förutsättningar inte kommer att påverkas.

Bedömning ur ekologisk dimension

Förvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

Alla barn och elever har rätt till en likvärdig utbildning av hög kvalitet där de får lära och utvecklas. I utbildningen inom skolväsendet ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov.

Alla elever har också rätt till en bra undervisning i sex och samlevnad.

Fokus på kompetens för lärare är oerhört viktigt där de både i sitt kunskaps- och värdegrundsarbete spelar en central roll. Med förslaget om att utvidga ett examensmål för

att säkerställa kompetens om neuropsykiatriska svårigheter och förslaget om ett nytt examensmål för att säkerställa kompetensen om sex och samlevnad säkerställer man att blivande lärare får utökad kompetens inom nämnda kunskapsområden.

I och med denna kompetensökning kan en positiv inverkan förväntas på barn och ungdomar utifrån den sociala dimensionen. De påverkas utifrån ett hälso-, jämställdhets- och likvärdighetsperspektiv.

Samverkan

Information har lämnats i förvaltningens samverkansgrupp den 9 mars 2020.

Bilaga

Promemoria från Utbildningsdepartementet om ”Ökad kompetens om neuropsykiatriska svårigheter och sex och samlevnad i lärarutbildningarna.”

Ärendet

Remiss utarbetad inom Utbildningsdepartementet där förändrade krav i förskolläraryrkes-, grundläraryrkes-, ämnesläraryrkes- och yrkesläraryrkesexamen föreslås. Syftet är att säkerställa studenternas kompetens i fråga om neuropsykiatriska svårigheter samt förmågan att reflektera och kommunicera kring frågor som rör identitet, sexualitet och samlevnad. Svar ska lämnas till Utbildningsdepartementet senast 1 april 2020.

Beskrivning av ärendet

I en sakkpolitisk överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna framgår att lärarutbildningen ska reformeras. Som en del av detta ska kunskaper om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar ingå och sex- och samlevnadsundervisningen vara en obligatorisk del av lärarutbildningen.

Utbildningsdepartementet har med anledning av ovanstående begärt yttrande från Göteborgs Stad om en remiss om ”Ökad kompetens om neuropsykiatriska svårigheter och sex och samlevnad i lärarutbildningarna.”

En rad rapporter har visat på behovet av ökad kompetens i förskolan och skolan i fråga om neuropsykiatriska svårigheter och det råder en bred enighet om att förskollärare och lärare bör få mer kompetens om detta. Därför föreslås förändrade krav i förskolläraryrkes-, grundläraryrkes-, ämnesläraryrkes- och yrkesläraryrkesexamen i syfte att säkerställa studenternas kompetens i fråga om neuropsykiatriska svårigheter.

En granskning av kunskapsområdet sex och samlevnad visar att många lärare tycker att det är svårt att undervisa om sex och samlevnad och att mer utbildning i frågorna behövs. Det är av stor vikt att nytexaminerade lärare har förmågan att reflektera och kommunicera kring frågor som rör identitet, sexualitet och samlevnad. Därför föreslås förändrade krav i grundläraryrkes-, ämnesläraryrkes- och yrkesläraryrkesexamen.

Syftet med förändringarna i examensmålen är att säkerställa studenternas kompetens i fråga om neuropsykiatriska svårigheter samt förmågan att reflektera och kommunicera kring frågor som rör identitet, sexualitet och samlevnad.

Grundskoleförvaltningens bedömning

Förvaltningen kommer nedan att redovisa skälen till de förslag som ligger till grund för de förändringar i examensmålen som redovisas i remissen. Förvaltningen gör också en sammanfattande bedömning av förslagen.

”Ett examensmål utvidgas i syfte att säkerställa kompetens om neuropsykiatriska svårigheter.”

Drygt fem procent av barn och ungdomar i Sverige har någon form av neuropsykiatrisk funktionsnedsättning; en till två elever i varje klass. Det finns dessutom många barn och elever med liknande utvecklingsrelaterade svårigheter som också kan behöva specialpedagogiska insatser. Kompetens om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar är särskilt viktig hos speciallärare och specialpedagoger men det behövs också en ökad kompetens hos alla förskollärare och lärare.

Det råder bred enighet om att förskollärare och lärare bör få mer kompetens genom förändrade krav i utbildningarna till förskollärare och lärare. Dessutom behöver förskollärare och lärare kunna hantera dessa behov i samverkan med bland annat speciallärare och specialpedagoger för att på så sätt bättre anpassa lärmiljön och undervisningen för dessa barn och elever.

Genom att man skriver in de nya kraven under ”Färdighet och förmåga” i examensbeskrivningen ges de blivande lärarna en förmåga att inte bara identifiera neuropsykiatriska funktionsnedsättningar utan får också de konkreta färdigheterna och förmågorna som krävs när de blir examinerade lärare.

”Ett nytt examensmål införs i syfte att säkerställa kompetens om sex och samlevnad.”

Alla elever har rätt till en bra undervisning i sex och samlevnad. Olika perspektiv behöver belysas och eleverna göras delaktiga vilket kräver rätt kompetens för att undervisa i kunskapsområdet. Många lärare behöver bli tryggare i att undervisa om sex och samlevnad och anser att mer utbildning behövs.

Granskningar, till exempel Folkhälsomyndighetens enkätstudie bland unga i åldrarna 16–29 år från 2013 och Skolinspektionens från 2017, visar att det finns utvecklingsbehov i delar av sex- och samlevnadsundervisningen. Frågor som till exempel berör HBTQ, hedersrelaterat våld och förtryck, genus, relationer och jämställdhet är exempel på kunskapsområden där mer kompetens efterfrågas. Skolinspektionens granskning visar också att lärare ofta känner sig obekväma med själva området sex och samlevnad och tycker att det är svårt att hantera laddade diskussioner som kan strida mot skolans värdegrund.

Idag är det endast grundlärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 4–6 som har ett särskilt examensmål som rör sex och samlevnad. Remissen föreslår att kompetens i fråga om sex och samlevnad behöver tillföras skolan genom förändrade krav i utbildningarna till grundlärare, yrkeslärare och ämneslärare och skrivs in i examensmålen.

Det blir då viktigt att poängtera att det inte enbart är faktakunskaper som betonas utan också att den blivande pedagogen visar på en förmåga att både reflektera och kommunicera kring frågorna från olika perspektiv. Studenten ges möjlighet att träna samtalsmetodik där elever får diskutera och reflektera över frågor som rör identitet, sexualitet och samlevnad. Studenterna blir på så sätt mer förberedda för den kommande yrkesverksamheten.

Grundskoleförvaltningens sammanfattande bedömning av förslagen

Förvaltningen ställer sig positiv till remissens båda förslag och menar att det är särskilt positivt att man både betonar det rena kunskapsinhämtandet men också förmågan och färdigheten att praktiskt ta sig an de båda kunskapsområdena. Alla lärare behöver ta med sig specialpedagogiska glasögon in i den vanliga pedagogiken och lärare som arbetar med sex och samlevnad behöver träning i samtalsmetodik, leda diskussioner och delta i reflekterande övningar kopplade till identitet, sexualitet och samlevnad under lärarutbildningen.

Göteborgs Stad Grundskoleförvaltningen

Bengt Randén
Förvaltningsdirektör

Helena Sjöberg
Avdelningschef

Utbildningsnämnden

Sammanträdesdatum: 2020-03-17

Yttrande avseende Ökad kompetens om neuropsykiatriska svårigheter och sex och samlevnad i lärarutbildningarna (SLK remiss dnr 0382/20, Utbildningsdepartementets remiss)

§ 59, 0269/20

Beslut

Utbildningsnämnden tillstyrker förslaget om ändring i högskoleförordningen (1993:100) enligt promemorian Utrikesdepartementet (2020) *Ökad kompetens om neuropsykiatriska svårigheter och sex och samlevnad i lärarutbildningarna*.

Handling/ar

Tjänsteutlåtande 2020-23

Förvaltningens samverkansgrupp 2020-03-09

Protokollsutdrag skickas till

Stadsledningskontoret.

Dag för justering

2020-03-26

Vid protokollet

Sekreterare

Britta Ryding

Ordförande

Pär Gustafsson

Justerande

Anna-Klara Behlin

SLK remiss 0382/20. Yttrande avseende Ökad kompetens om neuropsykiatriska svårigheter och sex och samlevnad i lärarutbildningarna

Förslag till beslut

Utbildningsnämnden föreslås tillstyrka förslaget om ändring i högskoleförordningen (1993:100) enligt promemorian Utrikesdepartementet (2020) *Ökad kompetens om neuropsykiatriska svårigheter och sex och samlevnad i lärarutbildningarna*.

Sammanfattning

Stadsledningskontoret har överlämnat remiss avseende förslag till ändringar i läroplaner vad gäller ökad kompetens om neuropsykiatriska svårigheter och sex och samlevnad i lärarutbildningarna dnr 0382/20 till Utbildningsnämnden för besvarande.

Ett tillägg till ett examensmål föreslås i syfte att säkerställa studenternas kompetens i fråga om neuropsykiatriska svårigheter.

Med det nya föreslagna tillägget lyder examensmålet;

- Visa förmåga att identifiera och i samverkan med andra hantera specialpedagogiska behov, *inbegripet specialpedagogiska behov hos barn/elever med neuropsykiatriska svårigheter*

Ett nytt examensmål föreslås i syfte att säkerställa kompetens om sex och samlevnad och förslaget lyder;

- *Visa förmåga att kommunicera och reflektera kring frågor som rör identitet, sexualitet och samlevnad.*

Förvaltningens bedömning är att tilläget rörande barn och elever med neuropsykiatriska svårigheter är välkomnat då behoven hos barn och elever med neuropsykiatriska svårigheter kommer att kunna mötas på ett bättre sätt i förskolan och skolan, vilket är positivt både för barnen och eleverna samt deras familjer.

Förvaltningens bedömning är att det nya examensmålet rörande sex- och samlevnadsundervisningen är ett steg på vägen för att ge lärare bättre förutsättningar att bedriva sex- och samlevnadsundervisning och på sikt öka kvaliteten i undervisningen.

Förvaltningsdirektören föreslår Utbildningsnämnden att tillstyrka remissen.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Utbildningsförvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur ekologisk dimension

Utbildningsförvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

Promemorians förslag om ändringar i högskoleförordningen (1993:199) genom ökad kompetens inom neuropsykiatriska svårigheter och sex och samlevnad i lärarutbildningarna förstärker skolans jämställdhetsuppdrag i positiv riktning både vad gäller pojkar och flickor. Det finns statistik som tyder på att det kan finnas ett mörkertal i fråga om upptäckt och av neuropsykiatriska svårigheter speciellt hos flickor.

Lärare med god kännedom om kunskapsområdet sex- och samlevnad bidrar till att förankra skolans värdegrund och ett jämställdhetsperspektiv i den pedagogiska verksamheten samt motverka diskriminering och annan kränkande behandling av elever.

Bilagor

1. *Ökad kompetens om neuropsykiatriska svårigheter och sex och samlevnad i lärarutbildningarna (Utbildningsdepartementet, 2020)*

Ärendet

Stadsledningskontoret har överlämnat Utbildningsdepartementets promemoria Ökad kompetens om neuropsykiatriska svårigheter och sex och samlevnad i lärarutbildningarna (U2020/00176/UH) till Utbildningsnämnden för yttrande.

Nämndens yttrande skall vara Stadsledningskontoret tillhanda senast 2020-04-01.

Beskrivning av ärendet

En rad rapporter har visat på behovet av ökad kompetens i förskolan och skolan i fråga om neuropsykiatriska svårigheter och det råder en bred enighet om att förskolelärare och lärare bör få mer kompetens om detta. För att bättre kunna möta behoven hos barn och elever med neuropsykiatriska svårigheter föreslås förändrade krav i förskolläraryrket, grundläraryrket, ämnesläraryrket och yrkeslärarexamen i syfte att säkerställa studenternas kompetens i fråga om neuropsykiatriska svårigheter.

Tidigare formulering i examensmålen lyder;

- Visa förmåga att identifiera och i samverkan med andra hantera specialpedagogiska behov

Med det nya föreslagna tillägget lyder examensmålet;

- Visa förmåga att identifiera och i samverkan med andra hantera specialpedagogiska behov, *inbegripet specialpedagogiska behov hos barn/elever med neuropsykiatriska svårigheter*

En granskning av kunskapsområdet sex och samlevnad visar att många lärare tycker att det är svårt att undervisa om sex och samlevnad och att mer utbildning i frågorna behövs. I syfte att säkerställa studenternas kompetens i dessa frågor föreslås förändrade krav i ämnesläraryrket och yrkeslärarexamen

Ett nytt examensmål föreslås införas för ämnesläraryrket och yrkeslärarexamen i syfte att säkerställa kompetens om sex och samlevnad och förslaget lyder;

- *Visa förmåga att kommunicera och reflektera kring frågor som rör identitet, sexualitet och samlevnad.*

Förordningsförändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2021 och ska tillämpas första gången i fråga om utbildning som bedrivs och examina som utfärdas efter utgången av juni 2021.

Förvaltningens bedömning

Förvaltningens bedömning är att tilläget rörande barn och elever med neuropsykiatriska svårigheter är välkomnat då behoven hos barn och elever med neuropsykiatriska svårigheter kommer att kunna mötas på ett bättre sätt i förskolan och skolan, vilket är positivt både för barnen och eleverna samt deras familjer.

Förvaltningens bedömning är att det nya examensmålet rörande sex- och samlevnadsundervisningen är ett steg på vägen för att ge lärare bättre förutsättningar att bedriva sex- och samlevnadsundervisning och på sikt öka kvaliteten i undervisningen.

Tomas Berndtsson
Förvaltningsdirektör

Maija Söderström
Avdelningschef

Datum 2019-04-22
Diarienummer 0382/20

Utbildningsdepartementet
u.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande över remiss ”Ökad kompetens om neuropsykiatriska svårigheter och sex och samlevnad i lärarutbildningarna” (U2020/00176/UH)

Yttrande

Göteborgs stad ser på positivt på de båda förslagen i promemorian och tillstyrker förändrade krav i förskolläraryrket, grundläraryrket, ämnesläraryrket och yrkesläraryrket.

Det är särskilt positivt att förslagen både betonar det rena kunskapsinhämtandet, såväl som förmågan och färdigheten att praktiskt ta sig an de båda kunskapsområdena.

Tillägget rörande barn och elever med neuropsykiatriska svårigheter är välkommet då behoven hos barn och elever med neuropsykiatriska svårigheter kommer att kunna mötas på ett bättre sätt i förskola och skola.

Att examensmålet rörande sex- och samlevnadsundervisningen föreslås gälla för alla ovanstående examina och inte bara för grundläraryrket med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 4–6, är ett steg på vägen för att ge lärare bättre förutsättningar att bedriva sex- och samlevnadsundervisning och på sikt öka kvaliteten i undervisningen.